

УДК 910+338.48

ОЦІНКА ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ОРГАНІЗАЦІЮ САМОДІЯЛЬНИХ ПОДОРОЖЕЙ УКРАЇНОЮ В УМОВАХ ВІЙНИ

Павло Романів , Андрій Манько

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, м. Львів, Україна, 79007
e-mail: pavlo.romaniv@lnu.edu.ua, andrii.manko@lnu.edu.ua

Самодіяльний туризм в Україні став особливо актуальним в умовах війни, коли обмеження на міжнародні подорожі та складна економічна ситуація змусили багатьох українців акцентуватися на внутрішньому туризмі. Самодіяльний зміст подорожі дозволяє мандрівникам самостійно планувати свої поїздки, обираючи менш популярні та маловідомі напрями, що відкриває нові можливості для відпочинку в Україні. Такий туризм сприяє розвитку місцевих громад, оскільки туристи витрачають кошти на місцеве житло, харчування та екскурсії, що важливо для підтримки малого бізнесу в умовах економічної нестабільності.

Самодіяльний туризм також дозволяє зберегти гнучкість в організації подорожей. Мандрівники можуть адаптувати свої маршрути залежно від ситуації в країні, що робить такі подорожі менш ризикованими та більш доступними, ніж організовані тури через агентства. Крім того, самодіяльний туризм має важливий психологічний аспект: він допомагає відновити емоційний стан мандрівників, даючи можливість зняти стрес і зануритись у нові враження у межах рідної країни.

У зонах бойових дій та в районах, наближених до них, існують серйозні ризики, пов'язані з насильством, обстрілами, вибухами, військовими діями та іншими небезпечними чинниками. Наприклад, у таких зонах можуть бути мінні поля, руйнування інфраструктури, відсутність медичної допомоги, а також загроза для цивільного населення. Усе це робить такі території надзвичайно небезпечними для відвідування. Туристи, знаючи про можливі загрози, часто відмовляються від подорожей, навіть якщо вони не потрапляють безпосередньо в зону конфлікту. Наші дослідження показують також ставлення до подорожей різними регіонами та відповідні причини.

Отож самодіяльний туризм є не лише способом відпочинку, а й важливим інструментом підтримки економіки, збереження національної культури та забезпечення емоційного відновлення під час складного періоду для країни.

Ключові слова: самодіяльний туризм, війна, опитування, лімітуючі чинники.

Постановка проблеми. В умовах війни (правового режиму воєнного стану в Україні) організація туристичних подорожей зазнає значних змін через низку зовнішніх та внутрішніх факторів. Безпека, обмеження на пересування, зміни в інфраструктурі та економічна нестабільність є основними чинниками, які впливають на вибір напрямів, типи туризму та організацію поїздок. Окрім того, зміни в суспільно-політичній ситуації та необхідність урахування воєнних реалій вимагають від туристів і організаторів високої гнучкості та адаптивності до нових умов. Дослідження таких процесів на основі опитування респондентів, аналізу їхньої потенційної поведінки дозволить виокремити важливі функціональні інструменти посилення безпечності подорожей. Це може бути дороговказом для усіх зацікавлених

сторін: самих туристів, місцевої та регіональної влади, відповідних міністерств та відомств, науковців та громадськості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив війни в Україні на мандрівні звички українських туристів дослідили Віто Бобек, Гал Готалб та Тетяна Хорват [4]. Також дослідженнями безпеки подорожей під час війни займаються такі українські вчені, як О. Барсукова [1], О. Сластіна [3].

Важливим аспектом дослідження впливу війни на подорожі, розвитку різновидів туризму в контексті українських реалій є іноземний досвід, зокрема Хорватії, Боснії і Герцеговини, Кіпру тощо [5, 6]. Аналіз втрат від війни висвітлюється у численних публікаціях, зокрема на Інтернет-ресурсах офіційних відомств та журналістських розслідувань [2].

Виклад основного матеріалу. Однією з основних причин скорочення кількості подорожей під час війни є значне посилення вимог до безпеки, що пов'язано з підвищеними ризиками для життя і здоров'я людей. Відтак наші дослідження, головню, ґрунтувалися на опитуваннях респондентів за головними маркерами організації туристичних подорожей. Опитування проводилося навесні 2024 р.

Характеристика респондентів. В опитуванні брало участь 187 респондентів, з яких 128 (68,4 %) – це жінки та 59 (31,6 %) – чоловіки. Згідно з результатами опитування, серед 187 респондентів основну частину становлять молоді люди віком від 18 до 25 років, з яких 137 осіб – 73,3 % від усіх опитаних. 18 респондентів, що становлять 9,6 %, належать до вікової групи 35–45 років. 16 респондентів (8,6 %) знаходяться у віковій категорії від 25 до 35 років, 12 осіб (6,4 %) – віком від 45 до 60 років, і лише 4 респонденти (2,1 %) мають вік старше 60 років. 41,7 % респондентів (78 осіб) не перебувають у шлюбі, 33,7 % (63 особи) є одинокими, 14,4 % (27 осіб) одружені/заміжні, 7 % (13 осіб) одружені/заміжні та мають дітей, а 3,2 % респондентів (6 осіб) неодружені/незаміжні та мають дітей.

Так, 78,1 % опитаних (146 респондентів) проживають у Львівській області, 9,6 % (18 респондентів) у Київській області, по 1 респонденту проживають у Кіровоградській, Івано-Франківській, Хмельницькій, Харківській, Тернопільській, Одеській, Миколаївській, що становить по 0,5 %, по 2 респонденти проживають у Черкаській, Чернігівській, Волинській, Донецькій, Закарпатській та Запорізькій областях, що становить по 1,1 %.

Згідно з результатами опитування, серед респондентів, які проживають у Львівській області, 100 осіб (68,5 % від усіх, хто живе в області) народилися тут і проживають усе своє життя. 41 респондент (28,1 % від усіх, хто проживає в області) переїхав до Львова з інших причин, таких як навчання, робота чи за власним бажанням. 5 осіб (3,4 % від усіх, хто проживає у Львівській області) переїхали сюди під час війни.

Аналіз відповідей респондентів. 159 респондентів (85 %) опитаних оберуть радше самостійну організацію поїздки, а 28 (15 %) респондентів – готовий тур від туристичної фірми. На рис. 1 представлено причини вибору респондентами самостійної організації подорожей.

Серед респондентів, які обрали самостійну організацію подорожей (159 осіб), найбільш популярною причиною є бажання самостійно планувати свої поїздки – це вказали 130 осіб. Вони віддають перевагу контролю над усіма аспектами подорожі, що дозволяє їм адаптувати поїздки під свої вподобання. Ще однією важливою перевагою є можливість скасувати поїздку в будь-який час, що стало причиною вибору для 96 осіб. Цей фактор свідчить про високий рівень цінності гнучкості серед респондентів.

Окрім того, 77 осіб вказали, що самостійне планування дозволяє економити кошти, оскільки вони можуть самі вибирати доступні варіанти транспорту та проживання. 33 респонденти зазначили, що пропозиції туристичних агентств не задовольняють їхні потреби,

що свідчить про бажання уникати стандартних турів і мати більше свободи у виборі маршрутів і сервісу.

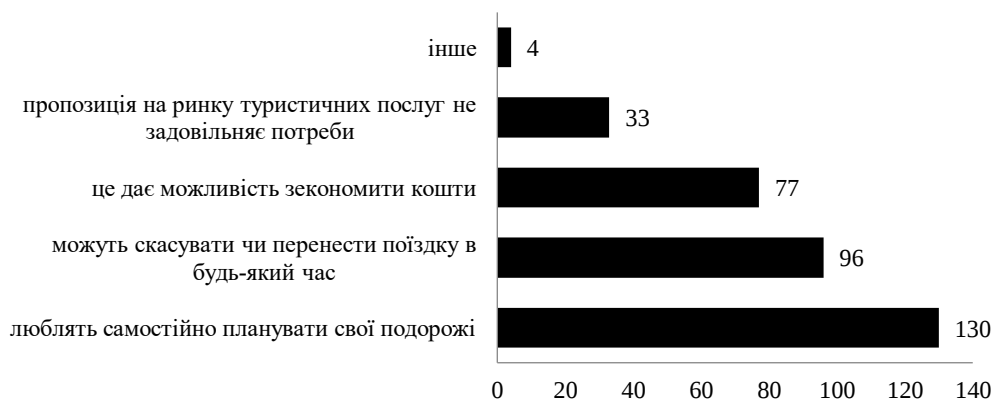

Рис. 1. Причини вибору самостійної організації подорожей.

Fig. 1. Reasons for choosing self-organization of travel.

Окрім того, деякі респонденти доповнили свої відповіді, зазначивши, що їхні поїздки часто є спонтанними, а пропозиції туристичних фірм здебільшого орієнтовані на дешеви́зну. Вони також вказали, що самостійна організація подорожі дає можливість відвідати менш популярні туристичні напрями та дозволяє більше оглядати під час поїздки.

На рис. 2 представлено причини вибору респондентами готових турів від туристичних фірм.

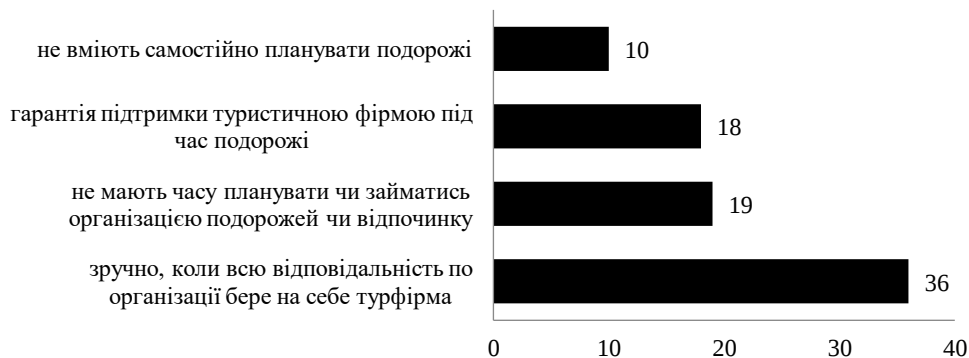

Рис. 2. Причини вибору готових турів від туристичних фірм.

Fig. 2. Reasons for choosing ready-made tours from travel agencies.

Серед респондентів, які обрали готовий тур від туристичної фірми (28 осіб), найбільш поширеною причиною є зручність, коли всю відповідальність за організацію подорожі бере на себе турфірма – це вказали 23 респонденти. Для цих осіб важливо, щоб процес планування і організації поїздки був повністю делегований фірмі, що дозволяє зняти з них турботи і забезпечує певну безпеку та комфорт.

Другим важливим фактором є гарантія підтримки туристичною фірмою під час подорожі, що відзначили 12 осіб. Це свідчить про те, що респонденти обирають готові тури через упевненість у тому, що вони отримають необхідну допомогу в разі проблем або непередбачених ситуацій під час подорожі. 11 респондентів вказали, що не мають часу планувати подорож або займатися організацією відпочинку. Це підтверджує, що для цієї категорії важливий комфорт та економія часу, адже готові тури дозволяють відразу отримати готовий пакет послуг, без потреби витратити час на планування. Окрім того, 6 респондентів зазначили, що не вміють самостійно планувати подорожі, що вказує на потребу в професійній допомозі у створенні маршруту та організації поїздки.

На рис. 3 зображено способи пересування, яким віддають перевагу респонденти.

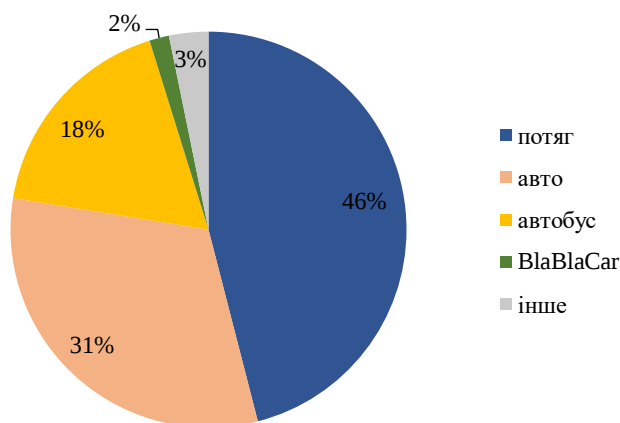

Рис. 3. Способи пересування, яким віддають перевагу респонденти.

Fig. 3. Modes of transportation preferred by respondents.

При плануванні самостійно організованої подорожі респонденти найчастіше обирають потяг – це вибір 86 осіб (46 % від усіх опитаних). Потяг є популярним варіантом завдяки комфорту, зручності та можливості насолоджуватися пейзажами під час подорожі на великі відстані. Авто обрали 59 респондентів (31,6 %), що свідчить про прагнення до більшої гнучкості, свободи та зручності, особливо при подорожах у межах країни чи для невеликих груп мандрівників. Автобус став вибором 33 респондентів (17,6 %), і це може бути пов'язано з доступністю та економічністю цього способу пересування для середніх відстаней.

Лише 3 респонденти (1,6 %) обрали Блалакар, що є менш популярним варіантом, але все ж має свою аудиторію, яка цінує економію та можливість спілкуватися з іншими мандрівниками. Крім того, деякі респонденти комбінували кілька варіантів – потяг, автобус та авто, що дозволяє оптимізувати подорож, комбінуючи різні способи пересування залежно від маршрутів і потреб.

На рис. 4 зображено заклади розміщення, яким віддають перевагу респонденти.

При плануванні самостійно організованої подорожі респонденти найчастіше обирають апартаменти чи приватні помешкання – цей варіант вибрали 63 респонденти (33,7 %). Це свідчить про популярність більш приватних та гнучких варіантів розміщення, які дають змогу мандрівникам відчувати себе як вдома, маючи можливість самостійно готувати їжу та насолоджуватися більшою свободою.

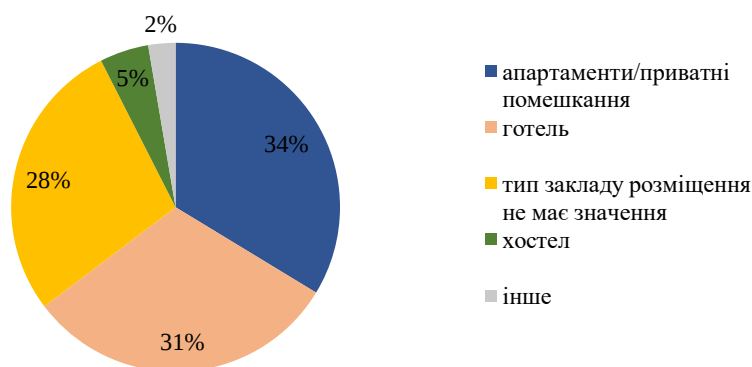

Рис. 4. Заклади розміщення, яким віддають перевагу респонденти.

Fig. 4. Accommodation establishments preferred by respondents.

Готелі обрали 58 осіб (31,0 %), що вказує на потребу в комфорті та зручності, які надають ці заклади. Готелі часто забезпечують більш високий рівень сервісу, що може бути важливим для тих, хто шукає зручність та послуги на місці, такі як сніданки, прибирання та інші додаткові опції.

Для 52 респондентів (27,8 %) тип закладу розміщення не має значення, що свідчить про більшу гнучкість у виборі залежно від ситуації або бюджету. Така позиція показує готовність адаптуватися до різних умов і варіантів під час подорожі.

Хостели вибрали 9 респондентів (4,8 %), що вказує на менш популярний варіант розміщення, який може бути привабливим для бюджетних мандрівників або тих, хто шукає можливість познайомитися з іншими подорожуючими.

Декілька респондентів вказали, що вони залишаються у друзів, знайомих чи родичів, або їхні подорожі є подорожами на один день, що вказує на альтернативні варіанти розміщення, які не передбачають традиційних готельних чи орендованих варіантів.

На рис. 5 зображено регіони, які найчастіше обирають респонденти для подорожей.

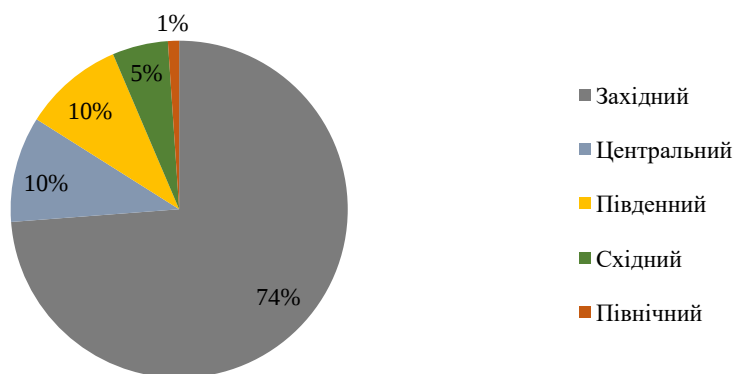

Рис. 5. Регіони, які найчастіше обирають респонденти для подорожей.

Fig. 5. Regions most often chosen by respondents for travel.

При плануванні самостійно організованої подорожі більшість респондентів віддає перевагу Західному регіону – цей варіант вибрали 138 осіб (73,8 %). Це свідчить про популярність Західної України серед мандрівників, ймовірно, завдяки її культурній спадщині, історичним містам та природним красотам, що приваблюють туристів. Центральний регіон вибрали 19 осіб (10,2 %), що вказує на меншу популярність цього регіону порівняно з іншими, хоча він може бути цікавим для тих, хто шукає менш відвідувані місця або специфічні культурні об'єкти. Південний регіон став вибором 18 респондентів (9,6 %). Це може свідчити про інтерес до курортних зон, пляжів та теплішого клімату, але порівняно зі Західним регіоном, Південь залишається менш популярним серед мандрівників. Східний регіон вибрали 10 осіб (5,3 %). Ймовірно, це пов'язано з меншим попитом на подорожі до цього регіону через політичні та економічні фактори, хоча він також має свою унікальну культурну та історичну спадщину. Найменшу кількість виборів отримав Північний регіон – лише 2 респонденти (1,1 %), що може свідчити про меншу привабливість цього регіону для туристів порівняно з іншими частинами країни.

На рис. 6. зображено причини вибору респондентами Західного регіону.

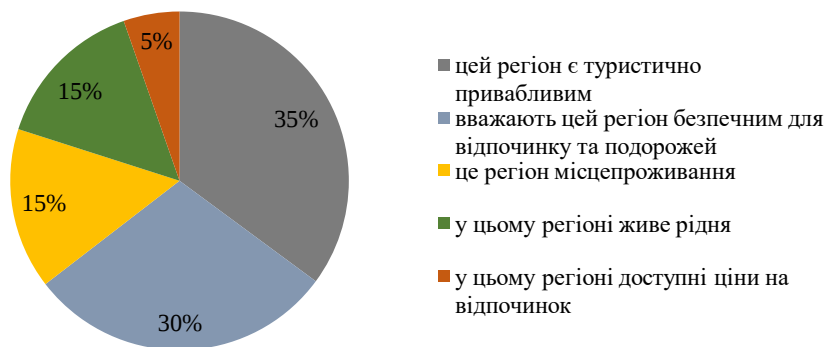

Рис. 6. Причини вибору респондентами із Львівської області Західного регіону.

Fig. 6. Reasons for choosing the Western region by respondents from Lviv region.

При аналізі причин, чому респонденти, що проживають у Львівській області, обрали Західний регіон для самостійно організованої подорожі, можна побачити, що найбільша кількість респондентів обрала цей регіон через його туристичну привабливість. Це підтверджують 105 респондентів, які вказали, що Західний регіон є для них цікавим завдяки своїм природним, історичним та культурним пам'яткам. Величезну роль відіграє також безпека, оскільки 88 респондентів вважають цей регіон безпечним для подорожей та відпочинку, що є важливим чинником при виборі місця для подорожі.

Також важливою причиною для 46 респондентів є те, що Західний регіон є їхнім рідним регіоном, що дозволяє їм подорожувати комфортно, знаючи місцевість і маючи доступ до інфраструктури, а також можливість відвідати родичів та друзів. З цієї ж причини 44 респонденти вибрали Західний регіон, адже там живе їхня рідня.

Менша частина респондентів, а саме 16 осіб, зазначили, що ціни на відпочинок у цьому регіоні є доступними, що є важливим фактором при виборі місця для подорожі, особливо для тих, хто шукає економічно вигідні варіанти. І, нарешті, лише 1 респондент вказав, що йому байдуже в якому регіоні подорожувати, що є дуже малим відсотком серед опитаних.

На рис. 7 зображено найбільш небезпечні регіони для туристичних поїздок.

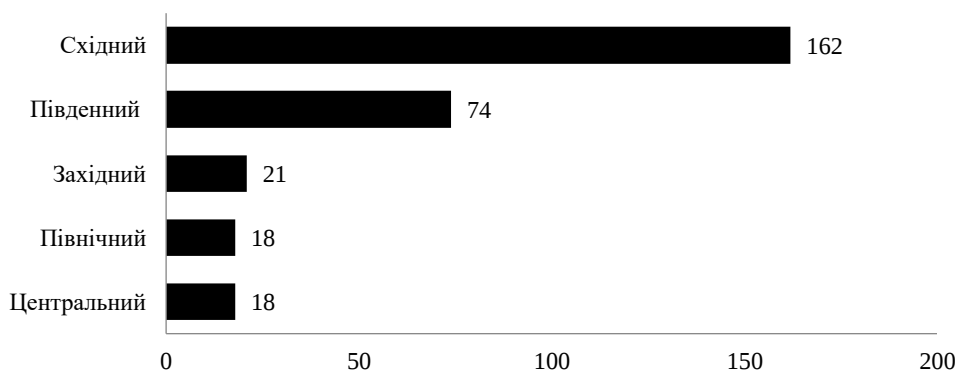

Рис. 7. Найбільш небезпечні регіони для туристичних поїздок.

Fig. 7. The most dangerous regions for tourist trips.

При виборі найбільш небезпечних регіонів для туристичних поїздок, респонденти вказали на Східний регіон як найбільш небезпечний, що підтверджують 162 відповіді. Це, ймовірно, відображає стурбованість безпекою через політичну ситуацію та інші фактори, пов'язані з регіоном. Другим за популярністю є Південний регіон, який обрали 74 респонденти. Можливо, це пов'язано з певними ризиками, такими як віддаленість деяких територій або менш розвинена інфраструктура для туристів. Західний регіон отримав 21 відповідь, що свідчить про те, що цей регіон сприймається як менш небезпечний порівняно з іншими, хоча він все ж отримав певну кількість голосів за свою потенційну небезпеку. Північний та Центральний регіони набрали по 18 відповідей, що вказує на менш виражене, але все ж наявне занепокоєння щодо безпеки в цих областях.

На рис. 8 зображено небезпечні регіони, на думку респондентів із Львівської області.

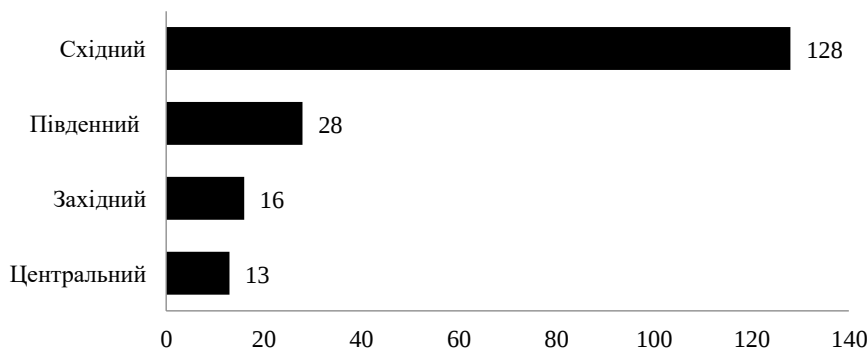

Рис. 8. Небезпечні регіони, на думку респондентів із Львівської області.

Fig. 8. Dangerous regions, according to respondents from Lviv region.

При аналізі відповідей респондентів із Львівської області на питання про найбільш небезпечні регіони для туристичних поїздок, Східний регіон був вказаний як найбільш небезпечний у 128 відповідях. Це, ймовірно, відображає занепокоєння респондентів щодо політичної та безпекової ситуації в Східній Україні, що, можливо, створює негативні асоціації з цим регіоном у контексті подорожей. Південний регіон отримав 58 відповідей, що свідчить про певні побоювання щодо безпеки в цьому регіоні. Ймовірно, це пов'язано з віддаленістю деяких територій або іншими соціально-економічними факторами, що можуть впливати на загальну картину безпеки. Західний регіон був зазначений як небезпечний лише в 16 відповідях, що є значно менше, ніж у випадку зі Східним або Південним регіоном. Це підтверджує, що для більшості респондентів цей регіон асоціюється з безпекою і комфортом, особливо враховуючи, що Львівська область входить саме до Західного регіону. Центральний регіон отримав 13 відповідей, а Північний регіон – лише 7. Це вказує на те, що респонденти менше переживають щодо безпеки в цих регіонах, що, ймовірно, свідчить про їх відносну стабільність і безпечність порівняно з іншими частинами країни.

Отже найбільшу кількість відповідей щодо безпеки отримав Східний регіон, що відображає високий рівень занепокоєння щодо безпеки в цьому регіоні. Південний регіон також викликає побоювання, у той час як Західний, Центральний і Північний регіони сприймаються як менш небезпечні, але підтверджує те, що безпечних регіонів в умовах війни в Україні немає.

На рис. 9 зображено області, які респонденти не розглядають як туристичний напрям або вважають найбільш небезпечними.

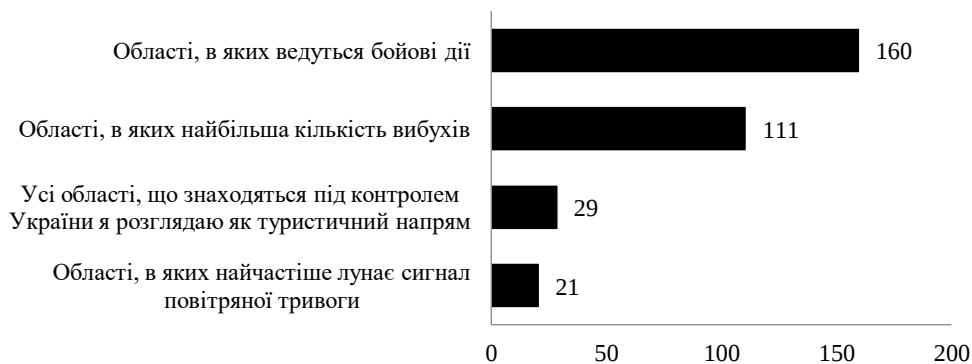

Рис. 9. Області, які респонденти не розглядають як туристичний напрям або вважають найбільш небезпечними.

Fig. 9. Areas that respondents do not consider as a tourist destination or consider the most dangerous.

Найбільшу кількість відповідей (160) отримала категорія “області, в яких ведуться бойові дії”. Це свідчить про те, що респонденти вважають ці області найбільш небезпечними для туристичних поїздок, оскільки ведення бойових дій безпосередньо пов'язане з високим рівнем загроз для безпеки. Другим за кількістю є варіант “області, в яких найбільша кількість вибухів”, на який вказали 111 респондентів. Це також підтверджує високі побоювання щодо безпеки, оскільки вибухи можуть бути наслідком і військових дій, і наявності мін чи інших небезпечних об'єктів. Така ситуація створює додаткові ризики для туристів, які могли б планувати поїздки в ці області.

Ще 29 респондентів зазначили, що всі області, що знаходяться під контролем України, вони готові розглядати як туристичні напрямки. Це свідчить про довіру до територій, на яких відсутні активні бойові дії, і де ситуація стабільніша. Проте цей варіант набрав значно менше голосів порівняно з тими областями, які дійсно вважаються небезпечними через бойові дії або вибухи. 21 відповідь була надана на варіант “області, в яких найчастіше лунає сигнал повітряної тривоги”. Це також вказує на занепокоєння щодо безпеки, оскільки сигнали тривоги, що часто лунають, можуть свідчити про небезпеку авіаударів чи інших загроз, що робить ці області менш привабливими для туристичних поїздок. Отже, більшість респондентів вказує на небезпеку, що походить від бойових дій та вибухів, як основні фактори, через які вони не розглядають певні області як безпечні для подорожей.

На рис. 10 зображено дотримання правил респондентами, встановлених в області при здійсненні подорожей Україною, особливо до регіонів із підвищеною небезпекою.

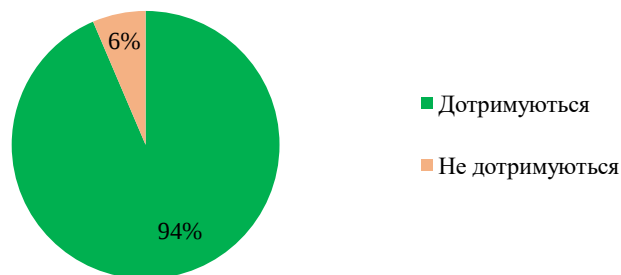

Рис. 10. Дотримання правил, встановлених в області при здійсненні подорожей Україною, особливо до регіонів із підвищеною небезпекою.

Fig. 10. Compliance with the rules established in the region when traveling in Ukraine, especially to regions with increased danger.

При здійсненні подорожей Україною, особливо до регіонів із підвищеною небезпекою, переважна більшість респондентів (175 осіб, що становить 93,6 %) зазначає, що вони дотримуються правил, встановлених в області. Це свідчить про високу відповідальність і обізнаність мандрівників, які прагнуть забезпечити свою безпеку та уникнути можливих ризиків. Лише 12 респондентів (6,4 %) відповіли, що не дотримуються таких правил, що може вказувати на менш серйозне ставлення до безпеки або ж на відсутність необхідності в певних випадках.

На рис. 11 зображено поведінку туристів під час оголошення повітряної тривоги в небезпечних регіонах.

При оголошенні повітряної тривоги під час подорожей до областей із підвищеною небезпекою, більшість респондентів виявляє різну ступінь готовності до дій. 74 респонденти (39,6 %) відповіли, що частіше ходять в укриття, що свідчить про їх серйозне ставлення до безпеки та готовність вжити необхідних заходів у разі загрози. 60 осіб (32,1 %) зазначили, що частіше не ходять в укриття, що може вказувати на менш обережне ставлення до сигналів тривоги або ж на відсутність такого враження в тих регіонах, де вони подорожують. Окрім того, 37 респондентів (19,8 %) зазначили, що завжди ходять в укриття, що також підтверджує високий рівень обізнаності та відповідальності щодо питань безпеки.

16 респондентів (8,6 %) відповіли, що не ходять в укриття, що може вказувати на певну довіру до ситуації або ж недооцінку потенційної небезпеки.

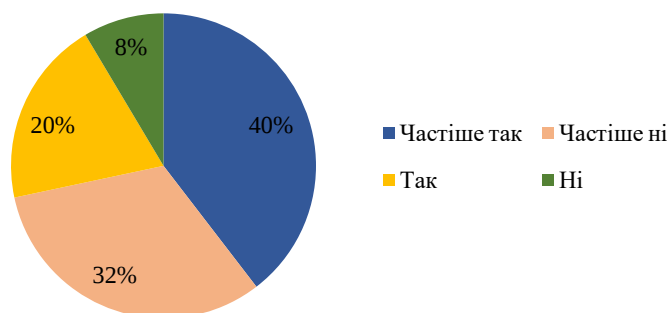

Рис. 11. Поведінка туристів під час оголошення повітряної тривоги в небезпечних регіонах.

Fig. 11. Tourist behavior during an air raid warning in dangerous regions.

Загалом більшість респондентів, які подорожують у небезпечні регіони, намагаються дотримуватися правил безпеки, однак є й ті, хто менш відповідально ставиться до ситуацій під час тривоги.

На рис. 12 зображено важливість наявності укриття при виборі закладу розміщення під час подорожей до областей із підвищеною безпекою.

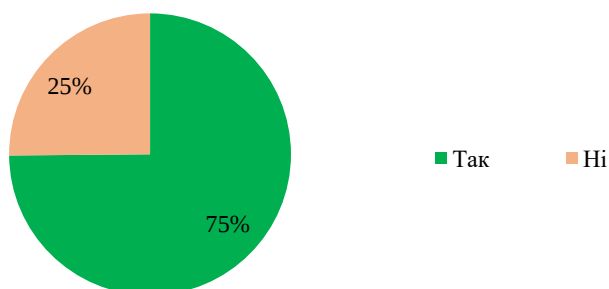

Рис. 12. Важливість наявності укриття при виборі закладу розміщення.

Fig. 12. The importance of shelter when choosing a place to stay.

Під час подорожей до областей із підвищеною безпекою для більшості респондентів важливим фактором при виборі закладу розміщення є наявність чинного укриття. 140 осіб (74,9 %) зазначили, що так, для них це є важливим критерієм. Це свідчить про високий рівень усвідомлення потенційних ризиків і прагнення забезпечити свою безпеку в умовах підвищеної безпеки. Водночас 47 респондентів (25,1 %) відповіли, що для них наявність укриття не є важливим при виборі місця для розміщення. Це може означати, що вони менше занепокоєні безпекою або вважають, що в таких регіонах укриття зазвичай доступні в іншому вигляді (наприклад, у громадських місцях або державних установах). Загалом більшість мандрівників віддає перевагу закладам з укриттями, що підтверджує їх прагнення до безпеки під час подорожей у небезпечні регіони.

На рис. 13 зображено важливість наявності укриття при плануванні дозвілля під час подорожей до областей із підвищеною небезпекою.

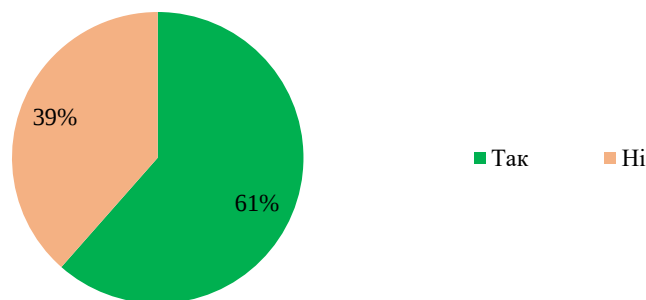

Рис. 13. Важливість наявності укриття при плануванні дозвілля.

Fig. 13. The importance of shelter when planning leisure activities

Під час подорожей до областей із підвищеною небезпекою для більшості респондентів (115 осіб, або 61,5 %) наявність чинного укриття при плануванні дозвілля є важливим фактором. Це свідчить про високий рівень усвідомлення ризиків та обережності, адже навіть під час відпочинку чи культурних заходів люди прагнуть бути в безпеці і готові скористатися укриттям у разі необхідності. Водночас 72 респонденти (38,5 %) зазначили, що для них наявність укриття при плануванні дозвілля не є важливим фактором. Це може вказувати на те, що ці люди, можливо, менш занепокоєні безпекою в таких ситуаціях або вважають, що не потребують укриття під час дозвілля в небезпечних регіонах.

Загалом більшість респондентів вважає забезпечення безпеки під час дозвілля в таких областях, що підтверджує загальний тренд прагнення до обережності та готовності реагувати на потенційні небезпеки. Згідно з даними опитування, більшість респондентів, а саме 79,1 % (148 осіб), не купує страхування власного життя та здоров'я під час подорожей до регіонів із підвищеною небезпекою. 16,6 % респондентів (31 особа) вказали, що купують таке страхування для своїх поїздок. Інші респонденти зазначили, що вони або не подорожують у регіони з підвищеною небезпекою, або мають постійне страхування, яке охоплює такі випадки. Отож, більшість респондентів не вважає за необхідне купувати окреме страхування для подорожей у небезпечні зони або ж не відвідує ці регіони взагалі.

Лімітуючі фактори самодіяльних подорожей в умовах війни включають низку аспектів, які суттєво впливають на можливість та безпеку мандрів. До таких факторів належать проблеми, які пов'язані з безпекою, наявністю належної інфраструктури, логістичними та економічними обмеженнями, а також психологічними бар'єрами, що виникають через постійну загрозу та непередбачуваність ситуації. Ці фактори створюють додаткові труднощі для мандрівників, обмежуючи їхню здатність організовувати поїздки, а також впливаючи на рівень комфорту та безпеки під час подорожей. На рис. 14 зображено лімітуючі фактори самодіяльних подорожей в умовах війни.

Безпека є головним фактором, що обмежує самостійну організацію подорожей в умовах війни, і це стосується не лише фізичних загроз, а й психологічних аспектів. Спостереження за політичною та безпековою ситуацією в країні, особливо у місцях з підвищеною небезпекою, значно впливає на поведінку людей і їхнє сприйняття подорожей. Важливо також

ретельно стежити за інформацією з офіційних джерел: міністерств, відомств, регіональних та місцевих органів влади.

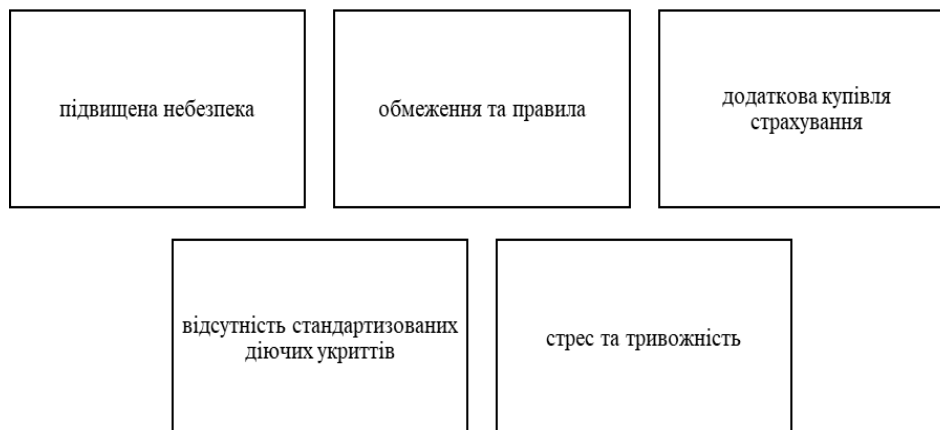

Рис. 14. Фактори, що знижують попит на самодіяльні подорожі в умовах війни до місць із підвищеною небезпекою.

Fig. 14. Factors that reduce the demand for amateur travel in wartime to places with increased danger.

Висновки. Шляхи залучення туристів до подорожей Україною в умовах війни вимагають комплексного підходу, який враховує і поточні обмеження, і потреби та інтереси мандрівників. Враховуючи лімітуючі фактори, такі як безпека, інфраструктура, економічні та психологічні бар'єри, необхідно розробити стратегії, які б допомогли підвищити привабливість внутрішнього туризму та забезпечити комфорт і безпеку для туристів.

Важливим кроком для подальшого залучення туристів до подорожей Україною є покращення інфраструктури та транспортного з'єднання. Оскільки подорожі в Україні в умовах війни можуть бути ускладнені через пошкодження доріг та відсутність належних транспортних зв'язків, першочерговим завданням є відновлення або створення нових безпечних маршрутів. Влада та приватний сектор можуть інвестувати в ремонт та модернізацію інфраструктури, що дозволить мандрівникам зручно і безпечно переміщатися по країні, навіть у зони, які раніше вважалися складними для відвідування.

Отже, для залучення туристів до подорожей Україною в умовах війни необхідно спільними зусиллями створити безпечні умови, покращити (відновлювати) інфраструктуру, інформувати мандрівників про місцеві правила безпеки, розвивати програми страхування та економічні стимули для туристів. Такий комплексний підхід дозволить знизити обмеження для подорожей (за умови сприятливої безпекової ситуації) і підтримати туристичний сектор, навіть в умовах нестабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барсукова О. Подорожі під час війни: де дозволено відпочивати і як безпечно організувати мандрівку. URL: <https://life.pravda.com.ua/travel/2022/06/20/249177/>.

2. Гончарова К. Великі втрати. Стало відомо, як постраждав туризм в Україні через війну. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/poteri-dohodov-stalo-izvestno-postradal-turizm-1655198708.html>.
3. Сластіна О. О. Туризм в Україні під час воєнного стану. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. "Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства"* (м. Запоріжжя, 25 листопада 2022 р.). Запоріжжя : НУ "Запорізька політехніка", 2022. С. 352–353.
4. Bobek V., Gotal G., Horvat T. Impacts of the 2022 war in Ukraine on the travel habits of Ukrainian tourists. *Naše gospodarstvo / Our economy*. 2023. P. 56–67.
5. Currie D., Skare M., Loncar J. The impact of war on tourism: the case of Croatia. *Conference on Tourism Economics*. Palma de Mallorca, 2004. P. 1–14. URL: https://www.researchgate.net/profile/Marinko-Skare/publication/228423759_The_impact_of_War_on_Tourism_the_case_of_Croatia/links/00b7d5228532ac12e0000000/The-impact-of-War-on-Tourism-the-case-of-Croatia.pdf.
6. Timothy D. J., Boyd S. W. Heritage tourism in the aftermath of conflict: The cases of Bosnia-Herzegovina and Cyprus. *Journal of Travel Research*. 2003. 42(4). P. 369–380.

REFERENCES

1. Barsukova, O. Podorozhi pid chas viiny: de dozvoleno vidpochyvaty i yak bezpechno orhanizuvaty mandrivku. URL: <https://life.pravda.com.ua/travel/2022/06/20/249177/>.
2. Honcharova, K. Velyki vtraty. Stalo vidomo, yak postrazhdav turyzm v Ukraini cherez viinu. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/poteri-dohodov-stalo-izvestno-postradal-turizm-1655198708.html>.
3. Slastina O. O. (2022). Turyzm v Ukraini pid chas voiennoho stanu. *Materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. "Svitovi dosiahnennia i suchasni tendentsii rozvytku turyzmu ta hotelno-restorannoho hospodarstva"* (m. Zaporizhzhia, 25 lystopada 2022 r.). Zaporizhzhia: NU "Zaporizka politekhnikha", 352–353.
4. Bobek, V., Gotal, G., Horvat, T. (2023). Impacts of the 2022 war in Ukraine on the travel habits of Ukrainian tourists. *Naše gospodarstvo/Our economy*, 56–67.
5. Currie, D., Skare, M., & Loncar, J. (2004). The impact of war on tourism: the case of Croatia. In *Conference on Tourism Economics*, Palma de Mallorca, May 2004, 28–29. URL: https://www.researchgate.net/profile/Marinko-Skare/publication/228423759_The_impact_of_War_on_Tourism_the_case_of_Croatia/links/00b7d5228532ac12e0000000/The-impact-of-War-on-Tourism-the-case-of-Croatia.pdf.
6. Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2003). Heritage tourism in the aftermath of conflict: The cases of Bosnia-Herzegovina and Cyprus. *Journal of Travel Research*, 42(4), 369–380.

Стаття: надійшла до редакції 28.06.2025
доопрацьована 12.07.2025
прийнята до друку 26.09.2025

ASSESSMENT OF FACTORS AFFECTING THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT TRAVELS IN UKRAINE IN WAR CONDITIONS

Pavlo Romaniv, Andriy Man'ko

*Ivan Franko National University of Lviv,
41, P. Doroshenko Str., Lviv, Ukraine, 79007*

e-mail: pavlo.romaniv@lnu.edu.ua, andrii.manko@lnu.edu.ua

Self-guided tourism in Ukraine has become especially relevant in the context of war, when restrictions on international travel and the difficult economic situation have forced many Ukrainians to focus on domestic tourism. The self-guided nature of travel allows travelers to independently plan their trips, choosing less popular and little-known destinations, which opens up new opportunities for recreation in Ukraine. Such tourism contributes to the development of local communities, as tourists spend money on local housing, food and excursions, which is important for supporting small businesses in conditions of economic instability.

Self-guided tourism also allows for flexibility in organizing trips. Travelers can adapt their routes depending on the situation in the country, which makes such trips less risky and more affordable than organized tours through agencies. In addition, self-guided tourism has an important psychological aspect: it helps restore the emotional state of travelers, giving them the opportunity to relieve stress and immerse themselves in new experiences within their home country.

In and around war zones, there are serious risks associated with violence, shelling, explosions, military operations and other dangerous factors. For example, such zones may contain minefields, destroyed infrastructure, lack of medical care, and threats to civilians. All this makes such areas extremely dangerous to visit. Tourists, aware of the possible threats, often refuse to travel, even if they do not directly enter the conflict zone. Our research also shows the attitudes towards travel in different regions and the corresponding reasons.

Thus, amateur tourism is not only a way of recreation, but also an important tool for supporting the economy, preserving national culture and ensuring emotional recovery during a difficult period for the country.

Keywords: self-guided tourism, war, surveys, limiting factors.